

ÇANDARLI İBRÂHİM PAŞA

kardeşi küçük Mustafa Çelebi'nin burayı işgal ettiği bazı kaynaklarda belirtilir.

İbrâhim Paşa, Kudüs'te bir medresesi bulunan Dedebalı kızı İsfahan Şah Hatun (veya Hanım Hatun) ile evli olup bu hanımından Mahmud ve Mehmed adında iki oğlu ile Fatma ve Hatice adında iki kızı vardı. Kendisinden sonra vezîriâzam olan büyük oğlu Çandarlı Halil Paşa'nın annesi ise ayrıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

Dukas, *Bizans Tarihi* (trc. VI. Mirmiroğlu), İstanbul 1953, s. 159-160; Âşıkpaşazâde, *Târih*, s. 96, 99, 102, 188; Neşrî, *Cihannümâ* (Unat), II, 489, 491, 583; Âli, *Künhü'l-ahbâr*, İstanbul 1277, V, 138, 202, 204; Hoca Sâdeddin, *Tâcü't-tevârih*, I, 275, 314; İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Çandarlı Vezir Ailesi*, Ankara 1986, s. 46-55.



MÜNİR AKTEPE

ÇANDARLI İBRÂHİM PAŞA

(ö. 905/1499)

Osmanlı vezîriâzâmı.

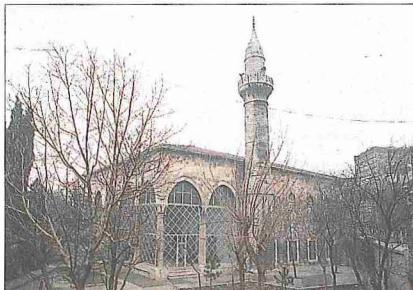
Çandarlı Halil Paşa'nın küçük oğludur. 833 (1429) veya 834 (1430) yılında Edirne'de doğdu. Kaynaklarda adına ilk defa Edirne kadısı olarak rastlanır. Bu sebeple medreseden yetiştiği ve ilmiye sınıfına mensup olduğu söylenebilir. Ancak kimlerden ders gördüğü ve daha önce hangi vazifelerde bulunduğu bilinmemektedir. Fâtihten Sultan Mehmed'in, babası Halil Paşa'yı katlettirmesine ve diğer kardeşleriyle beraber bir ara sıkıntı çekmiş olmalarına rağmen İbrâhim Çelebi'nin Edirne'nin Gazi Hoca mahallesinde oturduğu, kısa bir mâzuliyetten sonra yeniden Edirne kadılığına getirildiği, 1453, 1460-1461 ve 1465 yıllarında Edirne kadısı olarak görev yaptığı anlaşılmaktadır.

İbrâhim Çelebi, Edirne kadılığından sonra kazasker oldu ve 1468 yılında Amasya sancak beyi Şehzade Bayezid'in lalalığına getirildi. Mart 1473'te Fâtihten Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan üzerine yaptığı sefer sırasında Bayezid'in lalası olarak bulunuyordu. Daha sonra 1483'te Anadolu kazaskerliği görevini yapmakta iken Kili ve Akkırman seferine katıldı (Temmuz 1484). 1485'te Rumele kazaskeri oldu. Ardından babası ve dedeleri gibi ilmiyeden ayrılarak idarî görevlere başladı. 1486 Şubatında üçüncü, 1487 Şubatında ise ikinci vezirliğe yükseltildi ve II. Bayezid'in Edirne'de yaptırmış olduğu tesislere mütevellî tayin edildi. 1498 Eylülüne kadar ikinci vezirlik

hizmetinde bulundu ve bu tarihte Dama Hersekzâde Ahmed Paşa'nın yerine vezîriâzam oldu. II. Bayezid ile birlikte İnebahtı (Lepanto) Seferi'ne çıktı; İnebahtı Kalesi'nin kuşatılması sırasında Ağustos 1499'da vefat etti, naaşı buraya defnedildi. İznik'te babasının türbesinde mevcut kitâbesiz mezar mahallinin sonradan yapılmış bir makam olduğu tahmin edilmektedir.

İbrâhim Paşa babası gibi zengin, cömert, iyilik sever, tedbirli, ileri görüşlü, ilim ve fazilet sahibi bir vezirdi. Tursun Bey'e göre yüzü tıpkı babasına benzemekteydi (*Târîh-i Ebû'l-Feth*, s. 34). Edirne'de vakfetmiş olduğu kitaplar arasında tefsir, hadis, fıkıh, kelâm, tasavvuf, lugat ve edebiyata dair çok kıymetli eserler vardı. Edirne, İstanbul, Bursa ve Kastamonu ile İznik'te çeşitli hayır eserleri meydana getirdi. 859 (1455), 862 (1457-58), 866 (1461-62), 869 (1464-65) ve 870 (1465-66) tarihli vakfiyelerinde görüldüğü üzere Edirne kadılığı sırasında bu şehirde bir cami ile medrese, imaret, muallimhâne, çilehâne ve çeşme yaptırmıştı. İstanbul'da Mercan Yokuşu'nda, Uzunçarşı başındaki konağı civarında, Nisan 1494 tarihli vakfiyesiyle sabit ayrıca bir cami ile medrese ve mektebi vardı. Yine aynı vakfiyeden İznik'te bir camii, Kastamonu'da bir medresesi olduğu anlaşılmaktadır. Bursa'da 1488'de inşa edilmiş bir de mektebi bulunuyordu. Bunların vakıfları ise Nisan 1494 ve 1498 tarihli vakfiyelerle düzenlenmişti. Bunlardan başka İstanbul'da Saraçhane'de Mimar Ayaz mahallesinde İbrâhim Paşa Hamamı ile Edirne'de Kazasker Hamamı diye meşhur hamam da onun eseriydi. İbrâhim Paşa ayrıca büyük dedesi Kara Halil Hayreddin Paşa'nın Serez'deki cami evkafını yeni vakıflarla genişletmiştir.

Çandarlı İbrâhim Paşa Camii - Mercan / İstanbul



İbrâhim Paşa'nın, biri Dayı Karaca Paşa'nın kızı Hundi Hatun, diğeri Hızır Bey'in kızı Hundi Hatun ve üçüncüsü Çelebi Sultan Mehmed'in kızı Selçuk Sultan kerimesi Hanzâde Hanım Sultan olmak üzere üç hanımından dört oğlu ve üç kızı vardı. Hanımlarından Dayı Karaca Paşa'nın kızı Hundi Hatun'dan olan kızı Şah Hüban Hatice Hatun için Edirne'de Yıldırım Bayezid imareti civarında bir mescid yaptırmıştı. Diğer hanımı Hundi Hatun'un da Edirne'de bir mescidi ve buna ait vakıfları vardı.

BİBLİYOGRAFYA :

Tursun Bey, *Târîh-i Ebû'l-Feth* (nşr. Mertol Tulum), İstanbul 1977, s. 34; Oruç b. Âdil, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, s. 49, 114; Mecdî, *Şekâik Tercümesi*, s. 220-223; Hoca Sâdeddin, *Tâcü't-tevârih*, I, 347; II, 512-514; Gökbilgin, *Edirne ve Paşa Livâsı*, s. 417-426; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Çandarlı Vezir Ailesi*, Ankara 1986, s. 100-108.



MÜNİR AKTEPE

ÇANDARLI
KARA HALİL HAYREDDİN PAŞA

(ö. 789/1387)

İlk Osmanlı vezirlerinden.

Asıl adı Halil olup önceleri Kara ve Karaca lakabı, vezirliği sırasında da Hayreddin unvanı ile anılmıştır. Karaman'da Sivrihisar kazasına bağlı Çendere köyünden Ali adlı bir kişinin oğludur. İznik Medresesi müderrislerinden Tâceddin Kürdî'nin kızı ile evlendikten sonra Şeyh Edebâli ile bacanak ve bu münasebetle de Osman Gazi'ye akraba oldu. Anadolu ahî teşkilâtına bağlı bulunduğu için sûratle yükseldi.

Kara Halil Efendi'nin ilmiye sınıfından geldiği bilinmekle beraber kimlerden ders gördüğü ve nasıl yetiştiği meselesi tartışmalıdır. Ancak kesin olan husus, onun Osman Gazi'nin son yıllarında Orhan Bey'in babasına vekâlet ettiği tarihlerde belki de Şeyh Edebâli'nin tavsiyesiyle Bilecik kadısı olduğudur. Kara Halil Efendi'nin bu kadılığı sırasında gerçekleştirdiği en önemli hizmet, muntazam bir askerî ocak olan yaya teşkilâtını düzenlemiş olmasıdır.

Halil Efendi İznik'in fethinden (731/1331) sonra Orhan Gazi tarafından İznik kadısı tayin edildi. Ardından 749'da (1348-49) devletin yeni merkezi Bursa'ya kadı oldu. Murad Hüdâvendigâr'ın tahta çıkması (1362) üzerine kendisine en yüksek şer'î ve hukukî bir makam olarak yeni ihdas edilen kazaskerlik görevi